

Ortaçağ İnsanları

Eileen Power, Çev. İslam Kavas

İstanbul, Kronik Kitap, 2019, 256 sayfa, ISBN: 978-605-7635-34-1.

Merve TUNÇER*

İngiliz Eileen Power, iktisat ve Orta Çağ tarihçisidir. İngiltere’de lise ve üniversitelerde çeşitli mevkilerde yer almıştır. Sosyal alanda ve iktisat tarihi alanında gösterdiği gayretleri sonucu LSE’nin İktisat Tarihi Bölümünün başkanlığını yapan ikinci kadın olmuştur. *Ortaçağ İnsanları* kitabı yedi bölümden oluşmaktadır. Kitabın ara kısmında konu ile ilgili resimler eklenerek, kafamızda olayların canlanması sağlanmıştır. Dili oldukça açık olan eser, her yaş aralığındaki ilgililerinin roman tadında okuyabileceği bir eserdir.

Yazarımızın çok samimi bir anlatımla eserini kaleme aldığını düşünüyorum. Eserin, âdeta bir roman gibi betimlenmesi sağlanmıştır. Okuyucuya, o dönemde yaşayan halkın arasında yaşıyormuş gibi hissettirilmiştir. Genel olarak yazarımız, bizlere savaşları; tarihi değiştiren önemli olaylardan ziyade Orta Çağ’ın sıradan insanlarını, çiftçisini, başrahibeyi, Parisli bir ev hanımını, seyyahını, tacirini ve kumaşçısını anlatmıştır. O dönemde yaşamış halkın neler düşündüğü, bir günlerinin nasıl geçtiği, insanların ailesine bakmak için nasıl çalıştığı gibi sorulara cevaplar vermektedir.

Yazarımız, eserinin ilk bölümünde Roma’nın çöküşünden konuya giriş yapmıştır. Yazarımızın görüşüyle Roma’nın çöküşü Orta Çağ’ın düzenini kurmuştur. Roma’nın çöküşünden, nedenlerinden, nasıl bu noktaya geldiğinin detaylarından ziyade Roma’nın düşüşünü izlemenin halk arasında nasıl karşılandığı ve halkın neler hissettiği anlatılmaktadır. Roma medeniyeti bir akıl medeniyetidir. Üniversiteleri, yazarları, mimarları ve kendini geliştirmiş profesörleri barındırmaktadır. Yazarımız anlattığı bu kısımda

* Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Tarih Bölümü, İstanbul.

Roma'nın bir medeniyetin nasıl son hâline geldiğini öğrenmemiz ve akıllarda kalan bazı sorularımızı cevaplamamız için Galya eyaletinde yaşamış yazarların hayatlarını, kültürünü âdeta bir roman kurgusu gibi betimleyerek ifade etmiştir. Kısa kısa bu yazarlardan bahsedelim.

II. Ausonius otuz yıllık bir hitabet profesörüdür. Galya yeşillikleriyle, çayırlarıyla, insanlarıyla huzurlu, mutlu, tam bir taşra hayatının içindedir. Germenler geldiğinde 50 yaşındadır. Barbarlara karşı yapılan birkaç sefere denk gelmiştir. III. Sidonius Apollinaris, Clermont Psikoposudur. Onun zamanında Avrupa'ya karanlık çökmeye başlamıştır. Galya'nın kalıntılarının da yıkıldığına şahit olmuştur. Yazarımız, Sidonius'un 460-470 tarih aralığında yazmış olduğu mektuplarından bahsetmiştir. Üçüncü ve en son olarak; Fortunatus ve Tours'lu Gregory İtalya'ya gelmiş ve Galya ziyaretinin ardından burayı bir daha hiç terk etmemiştir. Yazar, bizlere Roma'da çöküş zamanları boyunca yaşamış insanların hayatlarından bir parça göstermiştir.

Yazar, tarihe isimlerini yazdırmış kişilerden ziyade halkı oluşturan, ailesini geçindirmeye çalışmak için sabah erkenden işlerinin yolunu tutan, evlerinde ailesi için yemek pişirip temizleyen sıradan insanların üzerinde durmuş, onları günümüze taşıyarak bizlere tanıtmaya çalışmış ve o yüzyıllarda sıradan bir halkın, insanların neler yaptıklarını öğrenmemizi, görmemizi istemiştir.

Yazarımız ikinci bölümde, bize çiftçi Bodo'yu tanıtmakta, onun hayatından bir günü bizimle paylaşmaktadır. Çiftçi Bodo sabah erkenden kalkar ve geç kalmadan keşişin çiftliğinde toprak sürmeye gider. Bodo'nun, Ermentrude isimli eşinin günü de tıpkı Bodo gibi meşgul geçmektedir. Yazar, ailenin ve aslında tüm köylülerin biraz batıl inançlı olduğunu belirtmiştir. Başrahibin, çiftçi köylerinde hastalanan ineklere ve çocuklara okuyup üfleyip, düzelmeleri için birtakım büyülü sözlerinden bahsetmiştir. Yazarımız, Bodo ailesinin ve tüm köyün tatillerinden, tatil zamanlarındaki dans ve eğlencelerinden, bayramlık elbiselerinden, panayırlardan bahsetmektedir.

Yazarımız, üçüncü bölümün ilk kısmında bizleri 1268 yılına seyahate çıkarır ve Venedik şehrini bizlere tanıtır. Buranın Orta Çağ ticaretinde büyük bir geçiş yolu ve Doğu-Batı arasında uzanan bir Akdeniz Limanı olduğundan bahseder. Venedik için dünyanın en güzel şehri tabirini kullanır.

Bu dönemde zihni zehir gibi çalışan, her söyleneni aklına çivi gibi çakan, istikrarlı, on dört yaşında büyük gayeleri olan bir çocuğun çıktığından bahseder ve bu çocuk, bu bölümde bahsettiği Marco Polo'dur. Marco Polo'nun duymayı en çok istediği hikâyeler Tatarlardan bahsedilen hikâyelerdir. Yazarımız, burada Tatarların Doğu'daki ve Batı'daki en zirve güç olduğundan bahseder. Tatarların birçok yere hükmetmesinden ve yayılmacılıklarından da söz eder. Marco Polo'nun Tatarlara olan merakından, onları soruşturduğundan ve bunun asıl sebebinden de bahseder. 16-17 yaşlarında amcası ve babasıyla Doğu'ya gitmeye karar veren Marco'nun, eserinde Gobi Çölü'nde geçirdikleri otuz günlük deneyimlerini ve çölün korkunçluğunu canlı tasvirleriyle kaleme aldığını ifade eder. Yazarımız bu yolculuk hikâyelerini Marco'nun yazdığı kitabından ayrıntılarıyla okuyabileceğimizi belirtmiştir. Ona göre, Marco Polo bize eserinde anlattıklarından daha fazla şey görmüştür. Yazarımız Eileen, Marco Polo'nun başarılarını fazlasıyla abartarak vurgulamanın doğru olduğunu düşünür. Çünkü Marco, 20. yüzyıla kadar başka

kimsenin ayak basmadığı yerleri dolaşmıştır.

Yazarımız dördüncü kısımda, Geoffrey Chaucer'in tasvir ettiği, çeşitli şekilde yorumlanmış portresinden bahseder. Yazarımızın değindiği bir nokta; tarihçiler, tarihi yapan şeylerin krallardan, savaşıardan, meclis ve jüri sisteminden ibaret olduklarını düşünürlerdi. Ancak daha sonra piskoposluk arşivlerine bakmayı akıl ettiklerini, orada deyim yerindeyse büyük bir bilgi madeni bulduklarını ifade eder. Yüzlerce yıl önce ölmüş insanların bilgilerine dair her şeye, kelimenin tam anlamıyla her şeye ulaştıklarını belirtir. Kitabın dördüncü kısmının ana başlığı olan "Başrahibe'nin Kaydı"nın da aradıkları bu bilgi madeninde bulmuşlardır. Yazar, madamın hayatından bizlere bilgiler sunmuştur. Onun oldukça küçük bir yaşta manastıra geldiğini ifade eder. Neşeli bir mizacı olduğunu ve 15 yaşında rahibe örtüsünü giydiğini belirtir. Madamı tasvir eden, tüm gerçekliğiyle ortaya koyan, İngiliz edebiyatının en harika gözlemcilerinden biri olan Chaucer'dir.

Yazarımız beşinci bölümde, Isomachus'un yazdığı *Menagier de Paris* adlı kitaptan bahseder. Türkçesi "Parisli Hane Reisi" olarak söylenebilir. Isomachus bu kitabı 1392-1394 yılları arasında genç eşinin eğitimi için yazmıştır. Yazarımız, zengin, eğitilmiş, tecrübeli ve entelektüel bir kişiliğe sahip ve kitabı yazdığı sıralarda oldukça yaşlı olduğunu, altmışını aştığını söyleyen bu şahsiyetin kitabı yazma amacı ve içeriğinden bahsetmiştir. Onun kitabında bir kocanın değil de babanın sevgisini, sevecenliğini hissedeceğimizi ifade eder. Kitap, eşinin baş başayken onu uyarması ve düzeltilmesini rica etmesinden, bu ricayı unutmadan eşine nasıl davranması gerektiğini anlatan küçük bir kitaptır. Kitabın muhtevası üç bölüm ve başlıca on dokuz makaleden oluşur ve çok kapsamlıdır. Yazarımıza göre, kitap tarihçiler tarafından göz ardı edilmişse de bilinmeyi hak eden bir eserdir. Çünkü Orta Çağ ev kadınının resmini bize tüm açıklığıyla göstermektedir.

Yazarımız Eileen, bu kısımda Lordlar Kamarası'nın ağustos toplantısını dikkatle izleyen bir ziyaretçinin başkanın üzerine oturduğu cüsseli bir yün çuvalına duyduğu merakı bizlere anlatmaya başlar. Yün, Avrupa'nın bütün kumaşçılarının peşinde koştuğu bir ham maddedir. Yazarımız, VIII. Henry ve Elizabeth dönemlerindeki resimleri incelersek yün çuvalarını görebileceğimizi ifade eder. İngiltere arşivlerinin baştan aşağı tacirlerin zenginliklerine ve yurtseverliklerine şahitlik eden, korunan vasiyetlerle dolu olduğunu belirtir.

Bölümün ana karakteri olan Thomas Betson'a gelecek olursak yazarımızın dikkatimizi çekmesini istediği bir konu Stonarların mektupları ile Merchant of the Stampale ailesi tarafından korunan Cely evrakıdır. Evraklar 1475-1488 yıllarını kapsamaktadır. Burada Thomas Betson'u tanımamız için Sir William ile ortaklığı bulunan Betson ile ilgili birçok mektup içerdiğini ve Cely evrakı yardımıyla Betson'u yakından tanımamızı sağladığını ifade etmiştir. Yazarımızın ifadesine göre, bunu hak ettiğini çünkü 15. yüzyılda mektupları bize ulaşan en tatlı insanlardan biri olduğunu belirtir. Aralara Sir William'ın mektuplarından parça parça eklemeler yapar. Sir William'ın üvey kızı Katherine Riche ile nişanlı olan Thomas'ın Katherine ve ailesiyle olan mektuplaşmalarından da parça parça eklemeler yapmıştır.

Yazar kitabın yedinci ve son bölümünde, bir Essex kumaşçısı olan Thomas Paycocke'u anlatmaya

başlamadan önce muazzam kumaş ticaretinin İngiltere'nin hayatı üzerinde derin ve mimari, edebî ve sosyal izler bıraktığını ifade eder. 14. yüzyılda İngiliz kumaşçıların iyi kumaş imalatında çoktan Hollanda'dakilere rakip olmaya başladığını belirtir. Yazarımızın kumaşçıların servet ve önemlerinin hızla büyüdüğünü, orta sınıfın omurgasını oluşturduklarını söylediği bu şahsiyetlerden biri de konusunun ana karakteri olan ihtiyar Thomas Paycocke'tur. Kendisi ve kardeşi kumaş imalatını takip etmiş ve yerleşmiş oldukları Coggeshall'da izler bırakmışlardır. Yazarımız Thomas Paycocke'u tanımamız için bize yardım ederek, bizzat kendisi tarafından yazılan vasiyetlerin olduğunu belirtir ve ardından sosyal tarihçilerin gerektiğinden az kullandıklarını ifade eder. Bu dönemde her çeşit vasiyet türü olduğundan bunların çeşitliliğinden bahseder. Örneğin; rahiplerin, papazların, avukatların, esnafların, orta sınıftan insanların vasiyetleri vardır. İnsanların vasiyetleri onların gündelik hayatı hakkında bize detaylı bilgiler vermektedir. Geçmişte, bizden önceki insanların o dönemin şartları doğrultusunda nasıl yaşadıklarını, neler yaptıklarını, ne işlerle uğraştıklarını zaman zaman merak ederiz. Bu kitap, sorularımızı bir nebze cevaplıyor ve bunu yaparken de biz okuyucularını zorlayacak, sıkıcı bir dil kullanmıyor. Çeviri eser olsa da vermesi gereken duyguyu veriyor. Yazarımız, bizi okumamız için âdeta itiyor, motive ediyor, bunu da samimi bir anlatımla yapıyor. Bir Orta Çağ insanının gününü, yaşamını anlatırken araya saf bilgiler ekliyor ancak bu, biz okuyucuları rahatsız etmeden, aynı motivasyonla okumamıza devam etmemizi sağlıyor. Yazar, tarihin önemli ve ünlü kişilerini tekrar tekrar yazmak yerine o dönemin sıradan insanların hatırlanmasına izin veriyor.

İnsanlar, o günlerde yaşamlarını sürdürürken belki de kimsenin onlardan bahsetmeyeceğini düşünüyor olabilirdi ama bu tür eserler, yazımı devam ettiği sürece günümüz insanının kendi içinde yaşadığı coğrafyayı, geçmişini tanımalarını sağlayabilir. Tıpkı günümüz insanıninki gibi sıradan yaşamlarını, bayramlarda ailece toplanıp, yiyip içip eğlendiklerini, geçinmek için sabah erkenden kalkıp işe gitmelerini okumanın ve öğrenmenin bizlere faydalı olacağını düşünüyorum.